

5. Feteris E Fundamentals of Legal Argumentation: A Survey of Theories on Justification of Judicial Decisions Argumentation Library Vol 1 Dordrecht : Springer, 1999. 225 с.

6. Юридична аргументація: логічні дослідження : монографія / За заг ред О. М. Юркевич Харків, 2012 6 с.

7. BVerfG, case 2 BvR 2500/09, неприпустимість доказів, отриманих від незаконного спостереження за приватною власністю (Verwertungsverbot Wohnraumüberwachung), order of 7 Dec 2011, BVerfGE 130, 1, 22 с.

8. BVerfG, case 1 BvR 435/68, Mephisto, order of 24 Feb 1971, BVerfGE 30, 173, 193 с.

9. Barak A (2012) Proportionality Cambridge University Press, Cambridge 152 с.

*Черкас Катерина Шалвівна,
здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти за спеціальністю (081) Право
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ*

*Науковий керівник:
Пендюра Максим Миколайович,
завідувач кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЗНАЧЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЩОДО ПРАВОВОГО ПОРЯДКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Збереження прав людини і громадянина в умовах повномасштабної війни проти РФ є одним з ключових завдань, які стоять на сьогодні перед владою України. Створення плану дій та його якісна реалізація принесе позитивний результат і збереже мільйони людських життів. Звичайно, забезпечити повний об'єм прав, який гарантований Конституцією України, не вдається можливим. На першому місці стоїть питання щодо забезпечення права на життя, свободу, гідність та особисту недоторканість людини. Другорядними завданнями є збереження права власності, свободи пересування та недоторканності житла.

В умовах окупації населених пунктів або ракетних обстрілів, держава не в змозі створити умови щодо захисту майна і збереження права власності. В той же час, на сьогодні створені механізми щодо фіксації руйнувань та в подальшому відшкодування і надання матеріальної допомоги тим особам, майно яких було зруйновано за допомогою додатку «Дія». Таким чином, влада України намагається вберегти право власності громадян, які цього потребують.

Арабаджи Н. Б. розмірковує щодо єдності і цілісності понять право та

правовий порядок, він зазначає, що ці явища є тісно взаємопов'язаними категоріями, які передбачають функціонування легітимної влади, що забезпечує розвиток демократичного суспільства, верховенство прав і свобод людини та громадянина, підкорення інтересам особи управлінської діяльності держави, охорону конституційних цінностей та правовий захист життєвих інтересів і потреб людини. Показово, що правовий порядок найчастіше розглядають у контексті саме правових цінностей, тим самим підкреслюючи винятковий статус цього феномена [1, с. 28]. На підставі зазначених міркувань можливо виокремити власне визначення правового порядку. Правовий порядок – це організація суспільних відносин, яка є чітко регламентованою нормативно-правовими актами, вирізняється високим ступенем громадської обізнаності в дозволених та заборонених діях, а також контролюється з боку держави за допомогою засобів впливу.

Одночасно варто привернути увагу до єдності кримінально-правової політики та правового порядку в умовах воєнного стану. Кримінально-правова політика направлена саме на дотримання правопорядку і забезпечення прав та свобод людини і громадянина.

Після спливу 8 днів повномасштабного військового вторгнення РФ на територію України, кримінальне законодавство зазнало змін у вигляді прийняття низки законів, які розширили перелік статей в Кримінальному кодексі України. Як виявилось, кількість колаборантів, які підтримували захоплення територій та надавали будь-яку допомогу ворожій армії, збільшувалась. Такі негативні дії почали створювати загрозу для національної безпеки і суверенітету нашої держави. Так Законом України від 03.03.2022 року № 2108-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» до Кримінального кодексу України було додано ст. 111-1, що мала назву «Колабораційна діяльність» [2]. Вищевказаний закон був прийнятий на основі законопроекту № 5144 від 24.02.2021 року, але у даному випадку виникає питання. Чому статті щодо колабораціонізму, сприяння ворожим військами та інші злочинні дії були додані лише після початку повномасштабного вторгнення з декількох кордонів на територію України, а не в 2014 році після окупації Криму та частини Донецької та Луганської області? Тому питання залишається відкритим.

Під час забезпечення правопорядку виникає необхідність обмеження прав людини та громадянина. За таких умов громадяни можуть бути позбавлені права користуватись деякими правами. Люди зазнають різного виду тиску: ідеологічного, інформаційного, економічного та політичного. Агресор намагається натиснути в першу чергу на звичайних громадян, залякати і створити жахливі умови життя у власних цілях та реалізації власної політики на окупованій території.

О. Лещенко з цього приводу зазначає, що в умовах сьогодення зміст і обсяг завдань цивільного захисту говорить про кризу в системі міжнародної безпеки, яка демонструє провальну методику цивільного захисту в умовах воєнно-політичних конфліктів. Форми і методи захисту прав потребують негайного перегляду, необхідна координація та злагоджені дії передових країн для

налагодження ефективної системи захисту прав людини [3, с. 114]. В Україні підтримка правопорядку та його нормативно-правове забезпечення розпочалось занадто пізно. До повномасштабного вторгнення чинне законодавство не було готове. Терміновість прийняття законів, швидкість їх створення не говорить про якість, тому маємо деякі прогалини у кримінальному законодавстві і порушення в порядку обмеження прав людини і громадянина.

Варто звернути увагу, що після 24 лютого 2022 року, у первинному вигляді згідно Закону України № 2201-IX від 14.04.2022 року, законодавець намагався дозволити забезпечувати правопорядок, здійснювати обмеження прав людини, обшукувати майно без ухвали слідчого судді, суду або постанови керівника органу прокуратури. Однак зараз ці зміни відхилені та повернуті у довоєнний вигляд. Група науковців, у науково-практичному коментарі з приводу особливостей проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану, аналізує прийняті нововведення. Вони вказують на наявність сполучника «або», який дозволяв здійснювати на підставі ухвали чи постанови, так і без неї. Науковці стверджують про виправданість в наявності зазначеної норми, проте це актуально лише для прифронтових територій, та тих де проводяться активні бойові дії.

Підсумовуючи, варто зауважити, що навіть після довготривалих активних бойових дій, можуть постійно виникати проблеми щодо забезпечення правопорядку на території України. Завданням влади є збереження життя, дотримання прав і свобод людини для просування в члені Європейського союзу, гуманізації, тощо. Правопорядок в свою чергу є невід'ємною частиною демократичної, соціальної та правової країни.

Список використаних джерел

1. Арабаджи Н. Б. Економічна цінність правового порядку. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 1. С. 28–31.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон від 03.03.2022. № 2108-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text>
3. Лещенко О. Гібридні війни: аспекти цивільного захисту. / Міжнародна наукова конференція «Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки». 2021. С. 113–115.